

מוח"ר ברוך חיים סיימאן
ראש ישיבה

ביאורים בפלוגתא דר"א ור"י בחצי לה' וחצי לכם בשבותות וימים טובים

ביאור התוואר של עצרת בתורה

מצינו ב' ימים טובים בתורה שנקראים בשם עצרת: שmini עצרת ושביעי של פסח. כתיב (במדבר כט:לה) ביום השmini עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. וכתיב (דברים טז:ח) ששת ימים תאכל מצות ובימים השבעי עצרת לה' אלקיך לא תעשה מלאכה. עין בראשי' עה'ת (במדבר כט:לה) שפירש הלשון עצרת – עצורים בעשיית מלאכה. אולם אכתי צריך ביאור בטעם שהتوואר של עצרת נתיחד בתורה רק לבי' ימים טובים הנ"ל ולא לשאר ימים טובים שגם כן אסורים במלאכה. בביאור הדבר עיין בספר חזון יחזקאל (תוספה ראש השנה פ"ק:יא) לילגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שכטב בביאור התוואר עצרת וז"ל והטעם הוא משום שעונותיהם הם שני ימים אלה מיום הראשון של החג ושל פסח. שאין בשביעי של פסח שום מצוה פרטית כמו ביום הראשון שיש בו מצות אכילת פסח ומצה. וכך גם ביום השני של חג יש גם כן מצות פרטית (מלבד שהוא יום טוב) ישיבת סוכה ונטילת לולב, מה שאין כן ביום השmini של חג כמו שביעי של פסח אינם אלא עצרות, שביהם אתם עצורים ממלאכה. עכ"ל. הרוי בדייר החזון יחזקאל שהתוואר של עצרת שייך ליום שיש בו ורק איסור מלאכה ולא שום מצווה מיוחדת לאותו היום. לפי הגדרה זו רק שmini עצרת ושביעי של פסח נקראים בשם עצרת שהרי אסורים במלאכה ואין חיוב בשם מצווה מיוחסת מלחמת הי"ט.

לפי הגדרה זו כתב החזון יחזקאל בהמשך דבריו הטעם ששבועות נקראות עצרת רק בלשון חז"ל ולא בלשון המקרא. וכותב

מאמר זה מוקדש לע"ג מורה הרב שאל רובנער זצ"ל שלימד תורה חמשים ומשמנה שנה מתוך אהבה ושמחה. ת.ג.צ.ב.ה.

וזיל אבל בחג השבעות יש בו מצוה פרטית הבאת שתי הלחם, מלבד שהוא יום טוב ואסור במלאה ומלאך שיש בו קרבנות היום. אך כנראה אחר חורבן הבית שבטלה הבאת שתי הלחם, ולא היה בו שום קיום מצוה פרטית זולת שהוא יום טוב, התחלו קוראים בבלב את חג השבעות עצרת אשר בו אתה עוצר רק מלאכה (גם בראש השנה ישנה מצוה פרטית של תקיעת שופר, וכן ביום הכפורים מצות עשה של ענייניפש).

עיין בספר פניני רבני יחזקאל להורה ג' ר' משה מרדכי הלוי שלזינגר זצ"ל (עמ' נח-ס) שהביא דבריו החזון יחזקאל הנ"ל והוסיף לבאר ע"פ הנ"ל דבריו הגמ' בראש השנה (ו): כל היכא דתני פסח תני עצרת וביאר זז"ל דכל היכא דתני פסח, דהוא לשון חז"ל לקרווא לחג המצות בלשון פסח, חני עצרת דהוא לשון חז"ל לקרווא לחג השבעות בלשון עצרת, ועל זה הוסיף רשי"ה הנ"ל בתמורה (יח: ד"ה ואידך) دائ' הו מדרך לפסח בלשון חג המצות, היינו לא בלשון פסח, קלשון חז"ל, אלא כדורי לי' בלשון התורה חג המצות, או הו תני לעצרת חג, דהינו לא בלשון עצרת קלשון חז"ל, אלא בלשון חג, כדאייקרי ללשון התורה חג השבעות, וכו'. עכ"ל.

מח' ר"א ור' יהושע וביאורו של הגר"י ענגיל זצ"ל

בגמ' מס' ביצה (טו:) מבואר שני הפסוקים הנ"ל בקשר לשינוי עצרת ושביעי של פסח סותרין אהודי. דאיתא שם זז"ל כתוב אחד (דברים טז:ח) אומר עצרת לה' אלקין וכותוב אחד (במדבר כט:לה) אומר עצרת תהיה לכם היא כיצד רבי אליעזר סבר או כולם לה' או כולם ולכם ורבי יהושע סבר חלקו חציו לה' וחציו לכם. עכ"ל. הרוי דמבואר בגמ' שהפסק ה漾גע לשבעיע של פסח כתוב לה' אלקין שיש משמעות של עסק בעבודת ה' בתורה ובתפילה. והפסק שמיini עצרת כתוב עצרת לכם שיש משמעות של אכילה ושתייה. ובזה נחקרו ר' אליעזר ור' יהושע שר' אליעזר סבר שיש ב' דרכים בקיים בעבודת היום או דכולם לה' בתורה ובתפילה או דכולם לכם באכילה ושתייה, וכנגדו ר' יהושע סבר שצרכיים לקיים שני הפסוקים ולחלק את היום חציו לה' וחציו לכם.

ובביאור פלוגתא הנ"ל שמעתי ממורה"ג ר' צבי שכטר שליט"א הביאור של הגר"י עניגל זצ"ל בספר ציונים לתורה (כלל לד) ואיתא שם ווז"ל יש לעין אם יש ב' כתובים הstorim זה את זה וואין שם כתוב שלישי שיכריע בינהם מה דינם וכואורה נראה דהוא פלוגתא ר' אליעזר ור' יהושע פסחים (דף סח): עי"ש דאמר ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר עצרת לד' אלקין וכותוב אחד אומר עצרת תהיה לכם ר"א סבר או כולו לד' או כולו לכם ור"י סבר חלקהו החיו לד' וחיו לכם עכ"ל הגמ'. הרי דר"א סבר בכתביהם הstorim זה את זה דרשאי לעשות כאחד משניהם ור"י סבר דרך קיים שנייהם – זה במחצה וזה במחצה וכו' עי"ש עכ"ל. הרי דמובאך דפלגיא אם יש סחרית פסוקים בלי כתוב שלישי המכדריע דר"א סבר שכוננות התורה היא להורות שיש שני מחלוקים בעשיות המוצה של שמחת י"ט לה' או לכם וכל אחד יכול לבחור באיזה מהלך שירצה. ור' יהושע סבר שעריכיםקיימים שני הפסוקים ולכנן מחלוקת היום לחצאיין: חציו לה' וחציו לכם.

ביאור שיטת ר' אליעזר – או כולו לה' או כולו לכם

הבאנו לעיל שיטת ר' אליעזר דסביר או כולו לה' או כולו לכם. הנגagt כולו לה' היא עוסקת בתורה ותפלה, אולם שמעתי ממורה"ג ר' צבי שכטר שליט"א שאפילו לר' אליעזר דסביר כולו לה' אין הכוונה שיעסוק בתורה ותפלה כל היום ויתענה שהרי כל אחד חייב לאכול ולשתות ממש שמחת י"ט אלא הכוונה שרובא דרווא בימים יעסוק בתורה ותפלה ויאכל סעודה קטנה. והערני הרה"ג ר' גדליה ברוגר שליט"א שיש להביא סיוע לביאור זה שאסור להתענהה שהרי לפי המהלך של כולו לכם הלא לא אוכלם כל היום אלא גם מתפלין ולומדים קצת ולכנן ה"ה לפי המהלך של כולו לה' לא לומדים ומהענים כל היום אלא גם אוכלין ושותין קצת.

אולם עיין בראבי"ה (הלו' תענית ס"י תחתו) שכותב בביור שיטת ר"א דכולו לה' ווז"ל אבל בתפלה או בתלמוד תורה שרי לאירועי ולהתענות, דקיים לנו כרבבי אליעזר בפרק אלו בדברים בפסחים (סח): דאמרין או כולו לה' או כולו לכם. עכ"ל. הרי מפורש בדבריו דשיטת ר"א היא שיכולין להתענות ביום טוב. וכן הוכחה עוד הראבי"ה דשרי

להתענות ביו"ט לפי ר"א מדברי הגמ' פסחים (סח): ז"ל מר בריה דרבינה יכולה שתא הויה יתיב בתעניתה כבר מעצרתה ופוריא ומעלי יומא דכיפורי עכ"ל. הרוי דמר בריה דרבינה התענה בשבותות וימים טובים חוץ משבועות פורדים וערב יום כפור וכחטב ע"ז הראייה שמר בריה דרבינה סבר כר"א – או כולו לה' דשמי להתענות בשבותות וימים טובים. הרוי דסבירו שכולו לה' הכוונה שיכולים אפילו להתענות בשבותות וימים טובים. וכן נקט הראייה שם להלכה כר"א. וכן ביאר עוד הראייה (להלן סוכה סי' תרל"ן) כדברים הנ"ל דשמי להתענות בשבותות וימים טובים לפי שיטת ר"א. (עיין גם במדרכי בשבת סי' רג וביביצה סי' תרסט שהביא דברי הראייה הנ"ל). אולם, להלכה נקט הראייה במס' סוכה כר' יהושע ודלא כמו שכחטב במס' תענית.

ביאורים בשיטת הראייה הנ"ל

ובביאור דברי הראייה שלפי שיטת ר"א יכולם להתענות ביו"ט דהו כולו לה' נראה לפרש שפשוטו ע"פ הגמ' ביצה (טו): דאיתא שם ז"ל רב כייעזר לטעימה דאמר שמחת יו"ט רשות עכ"ל. וכן נראה לפרש דס"ל שמצוות שמחת יו"ט באכילה ושתיה היא רק לפי הפסוק של עצרת לכם אולם כיון דברי הגר"י ענגיל הנ"ל שכיוון שיש ב' פסוקים ושיטת ר"א היא שיש ב' מהלכים בניהוגיו יו"ט ולפי הפסוק של עצרת לה' אין חיוב של שמחת יו"ט באכילה ושתיה, מובן היטב שיכולים להתענות ביו"ט.

אולם עיין בבועל המאור (פסחים סח): שביאר הענן באופן אחר ז"ל פירוש ואפילו לר"א לא נפקא שמחת יו"ט מכל מצוה לגמרי אלא שיש לה חליפין ומתוrhה ביושב ושותה לפיכך הוא קורא אותה רשות ובכמה דוכתי אמרין ואתי לאמנועי שמחת יו"ט וליכא מאן דפליג עכ"ל. הרוי דנקט הבועל המאור שאין כוונת הגמ' הנ"ל שלפי ר"א שמחת יו"ט הוא רשות שאפשר שהאדם לא יקיים שמחת יו"ט. אלא הכוונה שיש ב' דרכים בקיום מצות שמחת יו"ט או ע"י אכילה ושותה כפשוטו או ע"י עסוק בתורה ותפילה שע"י כך מקבל תעונג רוחני שהוא שמחת יו"ט. והכוונה ששמחת יו"ט רשות היא שלא צריכים לבדוק לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י אכילה ושותה שהם תעונג גשמי אלא יכולם לקיים מצות שמחת יו"ט גם ע"י תעונג רוחני.

ביאור הרשב"א בכוולו לה'

בנוגע לשיטת ר"א הנ"ל שיכולים לנוהג הנהגה של כולו לה' הבנוו דברי הראבי"ה שהכוונה שיכולים לصوم ביום בי"ט. אולם מצינו הידוש בענין זה בדברי הרשב"א. איתא בש"ת הרשב"א (ח"ד סי' רסב) ז"ל דאף ר"א לא אמר או כולו לכם או כולו לבית המדרש, אבל לסוג עצמו ושלא מלחמת בית המדרש לא אשכחן, ואפילו ביושב בתענית ביום חמץ היום בשבת אסור בירושלמי (תענית פ"ג הי"א) וכור' עכ"ל. והעරני בזה הרה"ג ר' גדריה ברגור שליט"א שכונת הרשב"א היא שם אדם מתענה סחם בשבת יו"ט זה אסור אפילו אליבא דר"א. אולם כוונת ר"א באמרו כולו לה' שיכול להתחנוןות הוא שם יושב בבית המדרש כל היום ואני רוצה לקום ממוקמו ולבטל עצמו מהלימוד יכול לשבת וללמוד בלי להפסיק לאכול וזה קיום של כולו לה' אליבא דר"א.

שיטת המהרי"י וויל בכוולו לה'

עוד מצינו שיטה דומה לדברי הרשב"א בדברי המהרי"י וויל. איתא שם בש"ת הנ"ל (דיןין והלכות אותן נו) שכחוב וז"ל ועוד אמר אני מי שמתענה בראש השנה צריך למלוד כל היום או לומר תהינות כיוון דהאי גברא אינו מקיים חציו להשם וחציו לכם, צריך לקיים כולו להשם, וכור' עכ"ל. הרי מההרי"י וויל נקט שכולו לה' אינו רק תענית לחוד אלא צריך לעסוק כל היום בלימוד או בתחינות ביחיד עם התענית. ויש לבאר עפ"י דברי הרשב"א הנ"ל שתענית גרידא אינה מספקת לקיים כולו לה' אלא צריך שהיום יהיה עקרו בתורה ותפלה וביחד עם זה מותר להתחנוןות. אולם המתענה ואני עוסק בתורה ותפלה איןנו מקיים כולו לה'.

אולם, עיין בדרכי משה (או"ח סי' תקכט ס'ק ב) שפליג על המהרי"י וויל הנ"ל וכותב ז"ל ולא נראה חדא מתענה לה' והרי הוא כולו לה' ועוד דכתבתי לעיל סימן רפה (אות ב) דהא דמותר להתחנוןות הינו משום דהוה ליה עונג ואמ' כן וזה תענוגו ואם כן מיקרי כולו לכם דמה לי עונג זה או עונג אכילה ושתייה כן נ"ל עכ"ל. הרי דהרמ"א נקט שתענית לחוד מקרי כולו לה' אע"פ שאינו עוסק בלימוד ותפלה כל היום.

ביאור שיטת ר' יהושע – חז' לה' וחצ' לכם

אולם, איתא בגמ' ביצה טו: שיטת ר' יהושע היא שחלקחו חז' לה' וחצ' לכם. ידועים דברי הרמב"ס בביאור שיטת ר' יהושע שפסק כוותיה בהל' יו"ט פ"ז הל' יט וז"ל ע"פ שאכילה ושתיה במועדות כלל מצות עשה לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולם אלא כך היא הדרת, בפרק משליכין כל העם לבתי הכנסת ולבתי מדרשות ומתפלין וקורין בתורה בענין היום וחזרין לבתיהם ואוכליין והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חז' היום. ולאחר החז' היום מתפלין תפלת המנוחה וחזרין לבתיהם לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה. עכ"ל.

הרי דהרא"מ פסק כר' יהושע שצרכ' לחלק את היום והציע הדרך לחלקו. אולם חילקו של הר"מ הוא רק בחלוקת של היממה של היום ולא כתוב אודות החלק של הלילה. והנה ראיתי בספר מועדים זמינים להגר"מ שטרנבוּך שליט"א (ח"ז ס"י) קיז'אותא בשוליוּ העמוד) שכותב להסתפק וז"ל ואני מסתפק, בליל שבועות שני עור כל הלילה ועוסק בתורה, אם יצא בזה ידי חז' לה' ויכול לבלוט כל היום בחז' לכם. או נימא שהדין דחז' לה' וחצ' לכם הוא ביום דזוקא וכਮבוואר בר"מ פ"ז די"ט סדר היום דחג. ומסברא נראה שבשבועות שהפרקليل לילה ליום ועסוק כל הלילה בתורה, דיבא ידי חז' לה' ויכול לעסוק ביום בחז' לכם יותר מכל חג שישן בלילה, לפי שעיקר המצאות שמחה היא ביום טוב, וחוז"ל חילקו את היום דחז' לה' וחצ' לכם מפני שבדרך כלל לילה לשינה קאי, אבל בשבועות שכבר עסוק כל הלילה בתורה, יכול לעסוק ביום יותר בשמחה דלכם, ובפרט בעשרות שהכל מודים דבעינן لكم כמבוואר בפ"ז דפסחים וצ"ע. עכ"ל. אולם נראה שהഫשות היא שהחלוקת של חז' לה' וחצ' לכם רק שייכת למון היממה. ואין שום שינוי בחובת היממה אם ישן בליל' שלפניו או שהוא ערד לילה שלפניו.

ביאורים בהנאה של מר בריה דרבינא

איתא בגמ' פסחים (סח:) מר בריה דרבינא יכול שתא הוּה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריה ומעלי יומה דכיפורו. ולעל הבאו דברי הראכ"ה דסבירא ליה שمر בריה דרבינא סבר כר"א ולכן בשבתו ושאר ימים טובים היה מתעננה כפי מההלך דכולו לה. אולם, נראה שיש עוד ביאור בהנאה של מר בריה דרבינא. עיין בשוו"ת

הרשב"א (ח"ד סי' רסב) שכתב שאפשר לבאר דמיורי בתענית חלום וכוונת הדברים היא שמר בריה דרבינה התענה תענית חלום בכל יום בשנה כאשרע לו חלום רע בין בשבת בין בי"ט חמוץ משבעות, פורמים, וערב يوم הכהנים אפילו אם אריע לו חלום רע לא היה מתענה תענית חלום. ולפי ביאור זה אין שום ראייה שמר בריה דרבינה כבר כר"א, שהרי בדרך כלל לא התענה בשבת או בי"ט. עפ"ז אפשר לומר שסביר כרבי יהושע דשמחת בי"ט היא חובה, אולם אם אריע לו חלום רע התענה בשבת וביו"ט וככפי ההלכה (שו"ע סי' רפה סע' ד) שמתענין תענית חלום בשבת וככפי דברי הב"י (סי' תקכט) שכתב זוזל אמרתי מותר להתענות בי"ט נתבאר בהל' שבת ס' רפה דיו"ט שוה לשבת בעניין זה עציל. דברים אלו הם דלא כדורי המהרייל (מנוגדים הל' יו"ט אות מו) שכתב זוזל אמר הר' יעקב כיין מנורוטיזן שראה כתוב בספר הגדולה שאין להתענות בי"ט תענית חלום, דהא דמתענין בשבת גם כי כתיב גביה וקראת לשבת עונג (ישעה נח:יג) נתונים בו טעם דהינו עונג DIDIA דמתבטל החלום בתהניתה. אכן ברגלים כת' שמחה ושמחה בחג (דברים טז:יד). ואין שמחה אלא בבשר ויין. لكن אסור להתענות בהן. והוא דמתענין בר"ה אינו ניתן לשמחה באשר ספרי החיים נפתחים לדון על כל חי. ודוק כי ניל לדוחוק לפאי דכלוא שתא יחב בחנוניתא כו' דר"ל תענית חלום אמא לא חשב נמי בר מרגלי עציל. הר' דמהרייל עמץ החיחס לזה שאם כוונת הגמ' לגביה מר בריה דרבינה שהתענה תענית חלום בכל יום שאירוע לו חלום רע אפילו שבתות וימים טובים לבר משבעות, פורמים וערב يوم הכהנים הרי צ"ע בחלוקת הניל שrok בשבת הותר תענית חלום ולא בי"ט. דהרי משמעות הגמ' היא שגם בי"ט מתענין תענית חלום.

הכל מודים דבעינן נמי לכם

איתא בגמ' (פסחים סח): א"ר אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט يوم שניתנה בו תורה הוא אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ"ט וקראת לשבת עונג (ישעה נח:יג) אמר רב יוסף הכל מודים בפורמים דבעינן נמי לכם מ"ט ימי משתה ושמחה (אסתר ט:כב). עיין בראבייה (הלו' תענית סי' תחטו) שכתב לפוסק בדברי ר' אמשום قولهו אמראי קאי כוותיה כלומר שכל האמוראים ר' אלעזר

רבה ורב יוסף שקבעו דבנני תלת יומי שבועות, שבת ופורים כל חד לפי שיטתו בעין נמי לכם הם נקטו כדברי ר' אליעזר. כוונת הראבי"ה לפرش דברי האמוראים היא שאעפ' שבעלמא קייל'ר"א דשי' לנוהג בדרך של כלו לה' ואפ' להתחנות אפ' בהני תלת יומי בעין לאכול סעודה. אולם עיין במג"א (ס"י רמב"ס ק) שהביא דברי האמוראים שבת וכפי שביאר דבריו בלבושים שרד (שם) שביאר דברי האמוראים הנ"ל שהכל מודים בעין נמי לכם הוא אליבא דר' יהושע. ופירש שכונת האמוראים היא שאעפ' דבעלמא נקטין הכר' יהושע דבריים טוביים נהוגין חציו לה' וחציו לכם אפ' בה שבבותות שבת ופורים צרייכים שייהי רוכו לכם יותר מיו"ט רגיל שסגי בחציו לכם. לפי דברי העולות שבת הנ"ל יוצא שאין הכרה בדברי האמוראים לפסוק הכר'א.

אולם, עי"ש במג"א שיצא בתוקף נגד העולות שבת וכחוב על דבריו זו"ל ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר, דהא כתיב גם כן (שמות כ:י) שבת לה' אלקין, אלא hei קامر, אעפ' דברי אלעזר פלאג ביום טוב ואמיר או כלו לה' וכו', אבל בשבת בעין נמי לכם וכו' עכ'ל.

ביאור דברי האר"י ז"ל יום כפורים – יום כפורים

ידועים דברי האר"י ז"ל שיום כפורים מובנו יום כמו פורים. ועיין בספר גבורת יצחק להרוה"ג ר' אברהם יצחק סורוצקין שליט"א (ענני פורים באגדה ענין א) שכתב זו"ל והנה בלקוטי הגרא"א מביא מש"כ האר"י ז"ל דיום כפורים הינו שיום כפור הוא כמו פורים, וביאר בזה הגרא"א דבכל יו"ט קובע הוא המהלך של מחיצה לשם וממחза לכם ובודאי דיו"כ חסר הוא צורה זו שהרי אין בו לגמרי הממחза לכם, וע"כ באה השלמה ליו"כ ע"י פורים, שאין בו שום חיוב של מחיצה להשם, באופן שיו"כ ופורים מהווים ביחד צורה של שלימות, שכן ע"י צרופם נוצרה השלמות של מחיצה להשם וממחза לכם עכ"ד. עכ'ל. הרי דבריאר הגרא"א דברי האר"י ז"ל שיום כפורים הוא יום כמו פורים הכוונה שב' ימים אלו מהווים חטיבה אחת שחציו לה' וחציו לכם שהרי יום כפור הוא כלו לה' ופורים הוא כלו לכם. ע"פ יסוד זה הביא בספר הנ"ל ביאור לגם' ב מגילה (ה): دائית החטם ז"ל הספד ותענית קבילו עליהם מלאכה לא קבילו עליהם דמעיקרא כתיב (אסתר ט:יט) שמחה ושמחה ויום טוב ולבסוף כתיב (אסתר ט:כב) לעשות אותםימי משתה ושמחה

ואילו יום טוב לא כתיב. ובביאור הטעם שלא קיבלו עליהם איסור מלאכה כמו יי"ט מובא בספר הנ"ל מקונטרס רשות לפורים להגר"י הוטנר זצ"ל וז"ל ואין זה משומש שלא רצוי ליתן לפורים החשיבות של איסור מלאכה. אלא אדרבה לפי עניינו של פורים עדיפות הוא אצלו שהוא מותר במלאכה, הויינו בדברי הגר"א דادرבא זו היא צורת השליםות המיוודת לפורים דוקא שכל כלו הוא משמש בחינת המחזאה לכם ואם היה בו איסור מלאכה שוב היה בו להשם בלבד המחזאה לכם וזה היה פוגם בעצם מהותו של פורים, עדיפות שיש בפורים שהוא משמש השלמה ליום כפור עכ"ד עכ"ל (עיין גם בפחד יצחק פורים עניין ח).

ונראה בדברי הגר"א בביור לדברי האר"י ז"ל הולכים לפי דברי העולות שבת הנ"ל שנחטארים ע"י הלבוש שרד שדברי האמוראים שהכל מודים דבעינן נמי לכם הוא אליבא דר' יהושע דבעלמא סובר חזיו לה' וחציו לכם וכונת האמוראים היא דבעלמא נקטין חזיו לה' וחציו לכם, אמנם באלו ג' ימים שכולל פורים בעינן יותר מחצי לכם ולפי הגר"א הנ"ל הכוונה היא דבפורים בעינן ככל לכם משומש דהוו השלמה ליום כפור שהוא כלו לה', וב' ימים בלבד יוצרים המזיאות של חזיו לה' וחציו לכם.

בයואר הבנין שלמה

בטעם דשבועות, שבת, ופורים בעינן נמי לכם

כבר הבנו לעיל דברי האמוראים (פסחים סח:) דשבועות, שבת ופורים בעינן נמי לכם. עיין בספר בנין שלמה להגאון ר' שלמה הכהן מוריילא (ס"י לב – הלכות חג השבועות) שכותב לבאר הצד המשותף באלו ג' זמנים דאמרין דבעינן נמי לכם. וכותב לפרש זצ"ל ואמרנו לפרש דכלוחו תלחא זמני דאמרין דבעינן בהו לכם לדברי הכל, הכל מחד טעם הוא. ע"פ מש"כ בשאלות דרב אחאי גאון זצ"ל בריש פרשת בראשית דהטעם דמחייבין בית ישראל למינה ביום אחד בשבתא ולהתענג בו, משומש לכך בריאא קודשא בריך הוא לעלמא בריאא דשיתא יומי ונח ביום דשבתא, וברכיה וקדשיה כאינש ביתייה וכך מצבית ליה ונגמר ליה לעביבתיה, עביד הללא חד יומא, כדאמרין אינשי הילול בתה דכתיב ויכל אלקים ביום השביעי. ואמר לנו רחמנא נוחו ביום

דשבטה כי היכי דנחי ביה אנא, דכתיב זכור את יום השבת לקדרשו, ואסור לאיענוי ביה אלא מתבעי ליה כבר ישראל לאיענוגיה ביה במילא ובמשתה וכו' וזהו מדברי המדרש תנומה שם ועיין בהעמק שאלת שם אותן ב]. ועפ"ז נראה לי פשוט ד"ל דהינו טעם אדרמן דהכל מודים ושבשת בעין לכם דכתיב קראת לשבת עונג, והיינו משום דהוא יומן חינוך הבית דגמרא בו בנין העולם, וביום חינוך הבית דרך העולם לעשות הילולא יומא טבא, וממילא בעין לכם דאין שמה אלא השבת הילולא ושתייה. עכ"ל. ועפ"ג הנ"ל הוסיף הבניון שלמה לבאר שכמו שסעודת שבת היא סעודת חינוך העולם ה"ה דסעודת שבועות ג"כ סעודת חינוך העולם שהרי איתא בחוז"ל (שבת פח). דאמר ריש לקיש Mai דכתיב (בראשית א:לא) ויהי ערב ויהי בקר יומן הששי ה' יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימים ואם לאו אני מছיר אתכם לתהו ובוהו עכ"ל. כלומר שקיים העולם תלי בקבלת התורה ולכן אחר קבלת התורה צרכין לעשות עוד סעודת חינוך דהינו בשבועות שהרי עכשו יש קיום לעולם. אולם מבואר בגם' (שם) עוד זה"ל (שמות יט:יז) ויתיצבו מתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא בר חסה מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רביה עפ"כ הדור קבולה בימי אחשוריוש דכתיב (אסתר ט:כז) קימנו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר עכ"ל. הרי דקבלת התורה בשבועות הייתה רפואה ממשום שהיתה באונס ולכן שוב החוצרכו לקבלה נספת בפורים ובאותה שעה נתהוה קיום סופי לעולם וממילא יש עוד חיוב סעודת חינוך העולם בפורים. וממילא ביאר הבניון שלמה שדברי הגמ' הנ"ל שהכל מודים בעצרת בשבת ובפורים דבעין נמי לכם מובנים היטב. ונראה להוסיף ולברר עפ"ג הראייה והמג"א הנ"ל דהא דבעין נמי לכם הוא אליבא דר"א שסובר שבעלמא שר' להתענות בשבותות וימים טובים. אולם, חינוך הבית או העולם מחייב באכילה ולא סגי בתענית וכמו שמצינו בגם' מ"ק (ט). שבזמן שלמה המלך אכלו שבעה ימים קודם סוכות לחגוג את שמחת חנוכת הבית המקדש ואפיקלו ביום כפור אכלו כמבואר (שם) – הרי שלא סגי בתענית לקיים שמחת חנוכת הבית ובעין אכילה דוקא וממילא מובן שהכל מודים בימים הנ"ל דבעין נמי לכם.